

## Hannah Arendt

Deventer 2016-dag 2-2

Theo Meereboer en Petra Bolhuis

zie ook [www.maieutiek.nl](http://www.maieutiek.nl)

## Handelen is onbegrensd

- ▣ Handelen vergt moed.
- ▣ Is onbegrensd.
- ▣ Je kunt je er niet tegen wapenen.
- ▣ Het verhaal van wie iemand is kan dan ook alleen achteraf verteld worden!
- ▣ Held ( ook ieder handelen en spreken) scheidt netwerk van betrekkingen, maar is er ook aan ondergeschikt.

Deventer 2016 dag 2-2, Maieutiek

## Het oordeelsvermogen

- ▣ Arendt verzet zich tegen algemene studies van menselijk gedrag en de grenzen daarvan, omdat die altijd gaan over de soort. Zij zoekt ruimte voor het 'wie' in het oordeelsvermogen.
- ▣ Ze zoekt reflexiviteit zonder algemene regels, wel regulatieve ideeën, maar geen Waarheid/Doelgerichtheid (Oordelen blz 24)

Deventer 2016 dag 2-2, Maieutiek

## Sensus communitis

- ▣ " een extra zintuig- vergelijkbaar met een extra geestelijk vermogen –dat ons invoegt in een gemeenschap." (Oordelen blz 109)
- ▣ "De *sensus communis* is het specifiek menselijke zintuig omdat communicatie, dat wil zeggen spraak, ervan afhankelijk is." (Oordelen blz 109)
- ▣ Op basis hiervan beoordelen we welke ervaringen (gevoelens) wel en niet mededeelbaar zijn.

Deventer 2016 dag 2-2, Maieutiek

## Stelregels van *sensus communis*

- ▣ Denk voor jezelf (verlichtingseis)
- ▣ Verplaats je in de gedachten van de ander (verruimde denkwijze)
- ▣ Denk met jezelf in overeenstemming (eis van consistentie)

Deventer 2016 dag 2-2, Maieutiek

## Altijd in netwerk van betrekkingen

- ▣ Niet wetenschappelijk en algemeen, maar exemplarisch.
- ▣ Geleid door voorbeelden waarover wij oordelen vormen ( en al oordelen gevormd zijn door generaties vóór ons).
- ▣ Niet alleen op basis van resultaat (oorzaak gevolg) maar ook als afzonderlijke daad.

Deventer 2016 dag 2-2, Maieutiek

## Arendt

- ▣ Solidariteit is de erkenning van het verschil tussen zelf en ander.
- ▣ Identiteit (ook van jezelf) staat niet vast.
- ▣ Duurzaamheid van eigenheid in de vorm van consistentie gaat nooit over tot gestolde ideologie.
- ▣ Onthullen van een 'wie' is ook het op het spel zetten van eigen (groeps) identiteit.

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek

## Solitude, de eenzaamheid van het denken

- ▣ Het moreel oordeel, het antwoord op de vraag wat moet ik doen hangt niet af van gebruiken en gewoonten, maar van de vraag kan ik -met wat ik doe- met mezelf verder leven.
- ▣ Met mijzelf spreken over wat mij bezighoudt, dialoog met mijzelf in eenzaamheid (solitude).
- ▣ Daarbij sta ik mijzelf ter beschikking.

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek

## Morele persoonlijkheid

- ▣ Moraal is hier niet aangeboren maar wordt juist in het intreden van de wereld verworven.
- ▣ We arriveren als vreemdeling, maar gaan denken en hebben deel aan verhalen van de cultuur.
- ▣ Persoonlijke culturele en historische verschillen maken inhoud veranderlijk, maar de overweging van moreel oordeel is er steeds bij betrokken.

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek

## Gaat het om Principes?

- ▣ Arendt is kritisch. Fatsoenlijke burgers met hoogstaande vaste moraal hebben eerder neiging om willekeurig welke vaste regel te gaan volgen.
- ▣ In gewone situaties moet je niet schermen met hoogstaande principes, het gaat om uitzonderlijke situaties. Dan moet je een eigen oordeel durven vellen.

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek

## Begrijpen wat wij doen

- ▣ Waaraan toets je je keuze m.b.t. het juiste of het goede?
- ▣ Hyperwaarden zijn "waarden die niet alleen onvergelykbaar belangrijker zijn dan andere, maar ook het standpunt bepalen van waaruit deze moeten worden gewogen en beoordeeld en van waaruit we erover beslissen" (CH. Taylor, Bronnen van het zelf blz 114)

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek

## huiswerkvraag

- ▣ Waar haal jij je moreel kompas vandaan?
- ▣ Kijk je achteraf naar het resultaat of naar de intentie of beide?
- ▣ Zijn er algemene regels voor het moreel goede of is het individueel?
- ▣ Kun je alleen jezelf beoordelen op moreel gebied of kan/mag/moet je ook over anderen moreel oordelen?

Deventer 2016 dag 2-2, Maleutiek